

Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право
УДК 343.11

Немчинов Євген Сергійович

*аспірант кафедри кримінального процесу,
детективної та оперативно-розшукової діяльності
Національного університету "Одеська юридична академія"*

Немчинов Евгений Сергеевич

*аспірант кафедры уголовного процесса,
детективной и оперативно-розыскной деятельности
Национального университета "Одесская юридическая академия"*

Nemchynov Yevhen

*Postgraduate Student of
Department of Criminal Procedure, Detective and Operational Activities
National University "Odessa Law Academy"*

**ДЕЯКІ ПИТАННЯ УЧАСТІ ПРОКУРОРА У СПРОЩЕНОМУ
ПРОВАДЖЕННІ ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ В СУДІ
ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ
НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ УЧАСТИЯ ПРОКУРОРА В
УПРОЩЕННОМ ПРОИЗВОДСТВЕ ПО УГОЛОВНЫМ
ПРОСТУПКАМ В СУДЕ ПЕРВОЙ ИНСТАНЦИИ
SOME ISSUES OF PROSECUTOR'S PARTICIPATION IN THE
SIMPLIFIED PROCEEDINGS ON CRIMINAL MISDEMEANORS IN
THE COURT OF FIRST INSTANCE**

Анотація. У статті досліджено проблемні питання правового порядку судового розгляду обвинувального акта щодо вчинення кримінального проступку. Зазначається, що за змістом ч. 3 ст. 382 КПК України не зрозуміло з якої стадії судового провадження має

розпочинається таке засідання: з підготовчого провадження чи одразу з судового розгляду. В статті відзначено, що законодавцем не визначено як суд має перевіряти обвинувальний акт щодо вчинення кримінального проступку на відповідність вимогам КПК України та правильність підсудності, а також вирішувати інші організаційно-правові питання можливості проведення судового розгляду. Проведено аналіз судової практики розгляду обвинувального акта щодо вчинення кримінального проступку. Зроблено висновок, що чинна регламентація спрощеного провадження щодо кримінальних проступків є недосконалою та призводить до неоднакової участі суб'єктів судового провадження, у тому числі і прокурора. В статті висловлена думка, що у випадку встановлення недоліків обвинувального акта щодо вчинення кримінального проступку, виникнення сумнівів правильності підсудності провадження чи необхідності зупинення судового провадження суд повинен призначити підготовче судове засідання з обов'язковою участю прокурора задля вирішення відповідних питань в порядку ст. 314 КПК України. Натомість у разі надходження до суду обвинувального акта щодо вчинення кримінального проступку без клопотання прокурора про його розгляд у спрощеному провадженні або без заяв підозрюваного або потерпілого, що визначені в ч. 3 ст. 302 КПК України, суд зобов'язаний проводити розгляд провадження в загальному порядку. Всі інші питання, які виникають під час розгляду обвинувального акта у спрощеному провадженні, не потребують проведення підготовчого судового засідання, а можуть бути вирішені шляхом виклику учасників кримінального провадження одразу до судового розгляду.

Ключові слова: *прокурор, підготовче провадження, судовий розгляд, проступки.*

Аннотация. В статье исследованы проблемные вопросы правового порядка судебного разбирательства обвинительного акта совершения уголовного проступка. Отмечается, что по смыслу ч. 3 ст. 382 УПК Украины не понятно с какой стадии судебного производства должно начинаться такое заседание: с подготовительного производства или сразу судебного разбирательства. В статье отмечается, что законодателем не определено как суд должен проверять обвинительный акт совершения уголовного проступка на соответствие требованиям УПК Украины и правильности подсудности, а также решать другие организационно-правовые вопросы возможности проведения судебного разбирательства. Проведен анализ судебной практики рассмотрения обвинительного акта совершения уголовного проступка. Сделан вывод, что действующая регламентация упрощенного производства по уголовным проступкам является несовершенной и приводит к неодинаковому участию субъектов судебного производства, в том числе и прокурора. В статье высказано мнение, что в случае установления недостатков обвинительного акта совершения уголовного проступка, возникновения сомнений правильности подсудности производства или необходимости остановки судебного производства суд должен назначить подготовительное судебное заседание с обязательным участием прокурора для решения соответствующих вопросов в порядке ст. 314 УПК Украины. При этом, в случае поступления в суд обвинительного акта совершения уголовного проступка без ходатайства прокурора о его рассмотрении в упрощенном производстве или без заявлений подозреваемого или потерпевшего, которые определены в ч. 3 ст. 302 УПК Украины, суд обязан проводить рассмотрение производства в общем порядке. Все остальные вопросы, которые возникают при рассмотрении обвинительного акта в упрощенном производстве, не требуют проведения подготовительного судебного

заседания, а могут быть решены путем вызова участников уголовного производства сразу в судебное разбирательство.

Ключевые слова: прокурор, подготовительное производство, судебное разбирательство, проступки

Summary. *The article is devoted to problematic issues of the legal order of the court hearing of the indictment on the commission of a criminal misdemeanors. The author notes that according to the content of Part 3 of Art. 382 of the CPC of Ukraine, it is not clear from which stage of the court proceedings such hearing should begin: from preparatory proceedings or immediately from trial. Also, legislator does not define how court should check the indictment for a criminal misdemeanors for compliance with the requirements of the CPC of Ukraine and the correctness of jurisdiction, as well as to address other organizational and legal issues of the possibility of trial. Based on the analysis of judicial practice, it was concluded that current regulation of simplified proceedings for criminal misdemeanors is imperfect and leads to unequal participation of subjects of judicial proceedings, including prosecutor. The article expresses the opinion that in case of shortcomings of indictment regarding the commission of criminal misdemeanors, if any doubts about the correctness of the jurisdiction or the need to suspend the proceedings have appeared, court should appoint a preparatory hearing with the participation of prosecutor to resolve relevant issues under Art. 314 of the CPC of Ukraine. Instead, in the case of receipt of indictment for a criminal misdemeanors without a request from prosecutor for its consideration in summary proceedings or without statements of the suspect or victim, as defined in Part 3 of Art. 302 of the CPC of Ukraine, court is obliged to consider the proceedings in the general order. All other issues that arise during consideration of indictment in summary proceedings do not require a preparatory hearing, and can be resolved by summoning the participants in the criminal proceedings immediately before the trial.*

Key words: *prosecutor, preparatory proceedings, trial, misdemeanors*

Постановка проблеми. З метою реалізації відповідальності за кримінальні проступки в контексті досягнення процесуальної економії законодавець диференціює кримінальну процесуальну форму судового провадження при вирішенні питання державної реакції на відповідні види кримінальних правопорушень. Аналіз параграфу 1 Глави 30 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) дає підставу зробити висновок, що існує невизначеність правового регулювання спрощеного провадження щодо кримінальних проступків в суді першої інстанції, що призводить до суперечливої судової практики. Правильно звертає увагу М.П. Тахтаров, що коли йдеться про спрощені провадження щодо кримінальних проступків, обов'язкова участь прокурора в цьому судовому провадженні взагалі не передбачається або передбачається у виняткових випадках [1, с. 229].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми правового регулювання провадження щодо проступків досліджували такі науковці, як: О.В. Бабаєва [2], К.П. Задоя [3], М.П. Тахтаров [4], С.В. Томин [5], В.М. Трофименко [6], М.І. Хавронюк [7] та інші.

Дослідження проблематики судового провадження щодо проступків та участь у ньому прокурора актуалізується внаслідок внесення змін до КПК України Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень" від 22.11.2018 року № 2617-VIII.

Формулювання цілей статті. Метою статті є сформулювати наукові пропозиції вдосконалення правового порядку спрощеного провадження щодо кримінальних проступків в суді першої інстанції та визначити особливості участі прокурора у даному різновиді кримінальної процесуальної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ч. 1 ст. 381 КПК України після отримання обвинувального акта щодо вчинення кримінального проступку суд у п'ятиденний строк, а у разі затримання особи – у порядку, передбаченому ч. 4 ст. 298-2 цього Кодексу, невідкладно призначає судовий розгляд. Отже, за змістом зазначеної правової норми можемо зробити висновок, що спрощене провадження щодо кримінальних проступків розпочинається одразу з призначення судом судового розгляду, минаючи стадію підготовчого судового засідання. При цьому згідно з ч. 3 ст. 382 КПК України суд має право призначити розгляд у судовому засіданні обвинувального акта щодо вчинення кримінального проступку та викликати для участі в ньому учасників кримінального провадження, якщо визнає це за необхідне. У такому випадку не зрозуміло з якої стадії судового провадження має розпочинатись таке засідання: з підготовчого провадження чи одразу з судового розгляду. Звернемо увагу, що в параграфі 1 глави 30 КПК України не зазначається про можливість суду проводити підготовче судове засідання, лише наявна в ч. 3 ст. 381 КПК України вказівка, що спрощене провадження щодо кримінальних проступків здійснюється згідно із загальними правилами судового провадження, передбаченими цим Кодексом, з урахуванням положень цього параграфа. При цьому законодавцем не визначено як суд має перевірити обвинувальний акт щодо вчинення кримінального проступку на відповідність вимогам КПК України та правильність підсудності, а також вирішувати інші організаційно-правові питання можливості проведення судового розгляду.

Аналіз судової практики дає можливість зробити висновок, що однією із підстав для проведення розгляду у судовому засіданні обвинувального акта щодо вчинення кримінального проступку є відсутність матеріалів кримінального провадження, які б свідчили про згоду обвинуваченого зі спрощеним судовим розглядом обвинувального акта та неоспорювання ним

встановлених обставин під час дізнання. У такому випадку деякі суди призначають одразу судовий розгляд з подальшим викликом учасників судового провадження. Прикладом цього може слугувати ухвала Ямпільського районного суду Вінницької області від 23 вересня 2020 року, в якій суд, призначаючи судовий розгляд з викликом учасників судового провадження, зазначив, що отримані судом матеріали не містять відомостей про те, що обвинувачений не оспорує встановлені під час дізнання обставини і згоден з розглядом обвинувального акта. Відтак відсутні підстави для розгляду обвинувального акта щодо призначення кримінального проступку без проведення судового розгляду в судовому засіданні за відсутності учасників судового провадження [8]. Аналогічне зазначено також в інших судових рішеннях: ухвала Новоодеського районного суду Миколаївської області від 13 жовтня 2020 року [9], ухвала Богунського районного суду м. Житомира від 19 жовтня 2020 року [10], ухвала Драбівського районного суду Черкаської області від 12 листопада 2020 року [11].

Натомість інші суди за відсутності відомостей про згоду обвинуваченого зі спрощеним судовим розглядом вбачають необхідність призначення розгляду у підготовчого судовому засіданні. Так, в ухвалі Стрийського міськрайонного суду Львівської області від 22 липня 2020 року суд вказав, що ознайомившись з обвинувальним актом, та враховуючи те, що органом досудового розслідування та прокурором до даних матеріалів обвинувального акта у вчиненні кримінального проступку не надано суду відомостей про те, чи не оспорує обвинувачений встановлені під час дізнання обставини і чи згоден з розглядом обвинувального акта у спрощеному провадженні, а відтак, вважає за необхідне призначити підготовче судове засідання у визначені законом строки, куди викликати учасників судового провадження [12]. Подібне вказується в інших ухвалях: ухвала Ржищівського міського суду Київської області від 07 серпня 2020

року [13], ухвала Центрального районного суду м. Миколаєва від 26 жовтня 2020 року [14], ухвала Фрунзенського районного суду м. Харкова від 19 серпня 2020 року [15].

Окрім того, керуючись ч. 3 ст. 382 КПК України, суди призначають підготовче судове засідання також за іншими підставами. Зокрема, внаслідок встановлення недоліків обвинувального акта. Так, в ухвалі про призначення підготовчого судового засідання Харківського районного суду Харківської області 08 вересня 2020 року зазначено, що суд вважає за неможливе вирішити питання про розгляд в спрощеному провадженні, оскільки є необхідність вирішення питання щодо відповідності обвинувального акта вимогам закону в підготовчому судовому засіданні, яке провести одноособово судом у складі одного судді з викликом учасників судового провадження [16].

Як іншу підставу для призначення підготовчого судового засідання в порядку ч. 3 ст. 382 КПК України суди виділяють отримання обвинувального акта щодо вчинення кримінального проступку разом із угодою. Наприклад, суд в ухвалі Володарського районного суду Київської області від 07 серпня 2020 року зазначив, що розділом VI КПК України визначено особливі порядки кримінального провадження, зокрема на підставі угод (глава 35 КПК України). За імперативними приписами частини другої статті 474 КПК України розгляд щодо угоди проводиться судом під час підготовчого судового засідання за обов'язкової участі сторін угоди з повідомленням інших учасників судового провадження. Зважаючи на наведене та враховуючи додання до згаданого обвинувального акта угоди про визнання винуватості, суд дійшов висновку про необхідність призначення у даному кримінальному провадженні підготовчого судового засідання, в яке слід викликати учасників цього провадження, зазначених у ч. 2 ст. 314 КПК України, а також повідомити про засідання уповноважений орган з питань пробації [17].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, на підставі аналізу судової практики можемо зробити висновок, що чинна регламентація спрощеного провадження щодо кримінальних проступків є недосконалою та призводить до неоднакової участі суб'єктів судового провадження, у тому числі і прокурора. Можливість оминати підготовче судове засідання при розгляді судом обвинувального акта щодо вчинення кримінального проступку, на наш погляд, є обґрунтованою та необхідною, враховуючи призначення такого особливого порядку провадження для забезпечення процесуальної економії. Проте аналіз правозастосування положень параграфу 1 глави 30 КПК України свідчить про необхідність передбачити право суду призначити підготовче провадження задля вирішення питань, що унеможливають подальший судовий розгляд. Вважаємо, що у випадку встановлення недоліків обвинувального акта щодо вчинення кримінального проступку, виникнення сумнівів правильності підсудності провадження чи необхідності зупинення судового провадження суд повинен призначити підготовче судове засідання з обов'язковою участю прокурора задля вирішення відповідних питань в порядку ст. 314 КПК України. Участь прокурора у встановленні необхідних обставин у такому разі сприятиме ухваленню судом законних, обґрунтованих і вмотивованих судових рішень. У випадку повернення обвинувального акта щодо вчинення кримінального проступку прокурору, він, після усунення його недоліків, на наш погляд, не позбавляється права звернутися з відповідним обвинувальним актом в порядку спрощеного провадження. Натомість у разі надходження до суду обвинувального акта щодо вчинення кримінального проступку без клопотання прокурора про його розгляд у спрощеному провадженні або без заяв підозрюваного або потерпілого, що визначені в ч. 3 ст. 302 КПК України, суд зобов'язаний проводити розгляд провадження в загальному порядку, починаючи з підготовчого судового провадження, оскільки не має підстав для спрощеного провадження. Всі інші питання, які

виникають під час розгляду обвинувального акта у спрощеному провадженні, не потребують проведення підготовчого судового засідання, а можуть бути вирішенні шляхом виклику учасників кримінального провадження одразу до судового розгляду. Вважаємо, що угода, яка надійшла разом з обвинувальним актом щодо вчинення кримінального проступку, не є підставою для відмови від спрощеного провадження у випадку подання прокурором клопотання про розгляд обвинувального акта у спрощеному провадженні згідно з ст. 302 КПК України. Враховуючи вищевказане пропонуємо ч. 3 ст. 382 КПК України викласти у наступній редакції: 3. Суд призначає підготовче судове засідання, в яке викликає учасників судового провадження, у разі необхідності прийняття рішень, що передбачені пунктами 3 та 4 частини третьої статті 314 цього Кодексу. Участь прокурора є обов'язковою. Суд має право призначити судовий розгляд обвинувального акта щодо вчинення кримінального проступку, без проведення підготовчого провадження, та викликати для участі в ньому учасників кримінального провадження, якщо визнає це за необхідне. У разі надходження до суду обвинувального акта щодо вчинення кримінального проступку без клопотання прокурора про його розгляд у спрощеному провадженні або без заяв підозрюваного або потерпілого, що визначені в частині третій статті 302 цього Кодексу, його судовий розгляд здійснюється в загальному порядку згідно положень Глави 27 та Глави 28 цього Кодексу".

Література

1. Тахтаров М.П. Проблема обов'язкової участі прокурорів у підготовчому провадженні у кримінальному процесі // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2018. № 1. С. 227-230.
2. Бабаєва О. В. Підготовче провадження у системі стадій кримінального процесу України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2019. 282 с.

3. Задоя К. П. Спрошене провадження щодо кримінальних проступків за Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 року та законодавством європейських держав // Вісник кримінального судочинства. 2015. № 1. С. 29-39.
4. Тахтаров М. П. Участь прокурора в спрощеному провадженні щодо кримінальних проступків // Приватне та публічне право. 2017. № 4. С. 134-138.
5. Томин С.В. Підстави та умови розгляду обвинувального акта у спрощеному провадженні // Прикарпатський юридичний вісник. Зб. наук. Праць. Івано-Франківськ. Вип. 1 (4). 2014. 340 с.
6. Трофименко В. М. Теоретичні та правові основи диференціації кримінального процесу України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2017. 437 с.
7. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки: науково-практичний коментар статей Кримінального кодексу України. Київ : ВД «Дакор», 2020. 266 с.
8. Ухвала Ямпільського районного суду Вінницької області від 23 вересня 2020 року (справа № 153/1393/20) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91733174>
9. Ухвала Новоодеського районного суду Миколаївської області від 13 жовтня 2020 року (справа № 482/1751/20) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92219462>
10. Ухвала Богунського районного суду м. Житомира від 19 жовтня 2020 року (справа № 295/12530/20) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92260806>
11. Ухвала Драбівського районного суду Черкаської області від 12 листопада 2020 року (справа № 692/1137/20) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92814302>

12. Ухвала Стрийського міськрайонного суду Львівської області від 22 липня 2020 року (справа № 456/2795/20) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90604475>
13. Ухвала Ржищівського міського суду Київської області від 07 серпня 2020 року (справа № 374/202/20) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91070509>
14. Ухвала Центрального районного суду м. Миколаєва від 26 жовтня 2020 року (справа № 490/7100/20) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92434259>
15. Ухвала Фрунзенського районного суду м. Харкова від 19 серпня 2020 року (справа № 645/4767/20) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91390213>
16. Ухвала Харківського районного суду Харківської області 08 вересня 2020 року (справа № 635/5589/20) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91390335>
17. Ухвала Володарського районного суду Київської області від 07 серпня 2020 року (справа № 364/717/20) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90838226>

References

1. Takhtarov M.P. Problema obov'язkovoji uchasti prokuroriv u pidgotovchomu provadzhenni u kryminalnomu procesi // Aktualjni problemy vitchyznjanoji jursprudenceji. 2018. # 1. S. 227-230.
2. Babajeva O. V. Pidgotovche provadzhennja u systemi stadij kryminalnogho procesu Ukrajinjy : dys. ... kand. juryd. nauk : 12.00.09 / Nac. juryd. un-t im. Jaroslava Mudrogho. Kharkiv, 2019. 282 s.
3. Zadoja K. P. Sproshhene provadzhennja shhodo kryminalnykh prostupkiv za Kryminalnym procesualnym kodeksom Ukrajinjy 2012 roku ta

- zakonodavstvom jevropejsjkykh derzhav // Visnyk kryminaljnogho sudochynstva. 2015. # 1. S. 29-39
4. Takhtarov M. P. Uchastj prokurora v sproshhenomu provadzhenni shhodo kryminaljnykh prostupkiv // Pryvatne ta publiche pravo. 2017. # 4. S. 134-138.
 5. Tomya S.V. Pidstavy ta umovy rozghljadu obvynuvaljnogho akta u sproshhenomu provadzhenni // Prykarpatsjkyj jurydychnyj visnyk. Zb. nauk. Pracj. Ivano-Frankivs'jk. Vyp. 1 (4). 2014. 340 s.
 6. Trofymenko V. M. Teoretychni ta pravovi osnovy dyferenciaciji kryminaljnogho procesu Ukrainy : dys. ... d-ra juryd. nauk : 12.00.09. Kharkiv, 2017. 437 s.
 7. Khavronjuk M. I. Kryminaljni prostupky: naukovopraktychnyj komentar statej Kryminaljnogho kodeksu Ukrainy. Kyjiv : VD «Dakor», 2020. 266 s.
 8. Ukhvala Jampil'sj'kogho rajonnogho sudu Vinnyckoji oblasti vid 23 veresnja 2020 roku (sprava # 153/1393/20) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91733174>
 9. Ukhvala Novodesj'kogho rajonnogho sudu Mykolajivs'koho oblasti vid 13 zhovtnja 2020 roku (sprava # 482/1751/20) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92219462>
 10. Ukhvala Boghuns'kogho rajonnogho sudu m. Zhytomyra vid 19 zhovtnja 2020 roku (sprava # 295/12530/20) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92260806>
 11. Ukhvala Drabivs'kogho rajonnogho sudu Cherkas'koho oblasti vid 12 lystopada 2020 roku (sprava # 692/1137/20) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92814302>
 12. Ukhvala Stryjs'kogho mis'krajonnogho sudu Ljvivs'koho oblasti vid 22 lypnja 2020 roku (sprava # 456/2795/20) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90604475>

13. Ukhvala Rzhysshivsjkogho misjkogho sudu Kyjivskoj oblasti vid 07 serpnja 2020 roku (sprava # 374/202/20) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91070509>
14. Ukhvala Centraljnogho rajonnogho sudu m. Mykolajeva vid 26 zhovtnja 2020 roku (sprava # 490/7100/20) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92434259>
15. Ukhvala Frunzensjkogho rajonnogho sudu m. Kharkova vid 19 serpnja 2020 roku (sprava # 645/4767/20) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91390213>
16. Ukhvala Kharkivsjkogho rajonnogho sudu Kharkivskoj oblasti 08 veresnja 2020 roku (sprava # 635/5589/20) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91390335>
17. Ukhvala Volodarsjkogho rajonnogho sudu Kyjivskoj oblasti vid 07 serpnja 2020 roku (sprava # 364/717/20) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90838226>